KOD _____

Dolnośląski Konkurs GEOGRAFICZNY **dla uczniów szkół podstawowych w roku szkolnym 2024/2025**	*zDolny Ślązak*	**ETAP WOJEWÓDZKI** **FINAŁ** **3 marca 2025 r.** **godz. 12.00** czas trwania 90 minut
Kuratorium Oświaty we Wrocławiu / Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu		

INSTRUKCJA

1. **Pisz wyraźnie czarnym lub niebieskim długopisem.**
2. **Wpisz swój kod na każdej stronie arkusza i na karcie odpowiedzi.**
3. **Wszystkie swoje odpowiedzi wpisz na karcie odpowiedzi, tylko one będą oceniane przez osobę sprawdzającą. Nie używaj korektora. W razie pomyłki skreśl odpowiedź i napisz jeszcze raz.**
4. **Zapoznaj się uważnie z konstrukcją karty odpowiedzi przed przystąpieniem do rozwiązywania każdego zadania.**
5. **Pamiętaj, że pracujesz samodzielnie. Nie możesz korzystać z żadnych pomocy. Potrzebne informacje zawarte są w treści zadań.**
6. **Poza arkuszem i kartą odpowiedzi nie możesz używać innych kartek.**
7. **Przy każdym zadaniu zapisano możliwą do zdobycia liczbę punktów.**
8. **Maksymalna liczba punktów do zdobycia wynosi 60.**

Powodzenia!

1. Odpowiedz na pytania na podstawie mapek zamieszczonych w załączniku nr 1. (0-8)

A. Na mapce zaznaczono czerwonym kolorem wyspy należące do Kiribati – jedynego na świecie państwa leżącego na wszystkich półkulach.

1. Jak nazywa się wyspiarski region (część świata), w którym położone jest Kiribati?

2. Jaką liczbą oznaczono wyspę (grupę wysp) o szerokości geograficznej północnej i długości geograficznej zachodniej?

B. Mapka obejmuje fragmenty kontynentalnej części Europy oraz największej europejskiej wyspy.

1. Jaką nazwę według polskiej nomenklatury geograficznej nosi obszar wodny podpisany na mapce „English Channel"?

2. Podaj nazwy dwóch państw należących do Unii Europejskiej, których fragmenty terytorium mieszczą się w obrębie mapki.

3. Linią przerywaną oznaczono: most nad Cieśniną Kaletańską / tunel kolejowy (Eurotunnel) / trasę regat żeglarskich na Tamizie. *(wybierz poprawną odpowiedź)*

C. Mapka przedstawia część kontynentu Ameryki Południowej.

1. Jak nazywa się widoczna na mapie rzeka, „rywalizująca" z Nilem o miano najdłuższej rzeki świata?

2. Zasięg wyznaczony na mapce kolorem ciemnozielonym to: obszary selvy oraz caatingi / zlewisko Oceanu Atlantyckiego / dorzecze najdłuższej rzeki Ameryki Południowej. *(wybierz poprawną odpowiedź)*

3. Czerwonymi kropkami zaznaczono lokalizację wybranych miast. Wybierz spośród nich pięć, które są stolicami państw (miastami stołecznymi).

2. Rozwiąż krzyżówkę (pomocnicze ilustracje znajdziesz w załączniku nr 2). Wyjaśnij znaczenie pojęcia, które jest rozwiązaniem logogryfu w wyróżnionej kolumnie. (0-12)

(pamiętaj o przepisaniu haseł z diagramu na kartę odpowiedzi)

1. Kraj, z którego pochodzi około 2/3 światowej produkcji słodkiego syropu, który bywa sprzedawany w charakterystycznych butelkach o kształcie liścia.

2. Najwyższy szczyt naszego kontynentu położony jest na pograniczu trzech państw – to ……, Włochy oraz Szwajcaria.

3. …… - to kraj, w którym można spotkać między innymi takie ostrzegawcze znaki drogowe.

4. Obszarem, na którym te zwierzęta żyją w stanie dzikim oraz udomowionym jest przede wszystkim Wyżyna …… .

5. Państwo, którego kontur granic znajduje się na mapce, to …… .

6. Wyspa o powierzchni wynoszącej ponad 2 mln km^2.

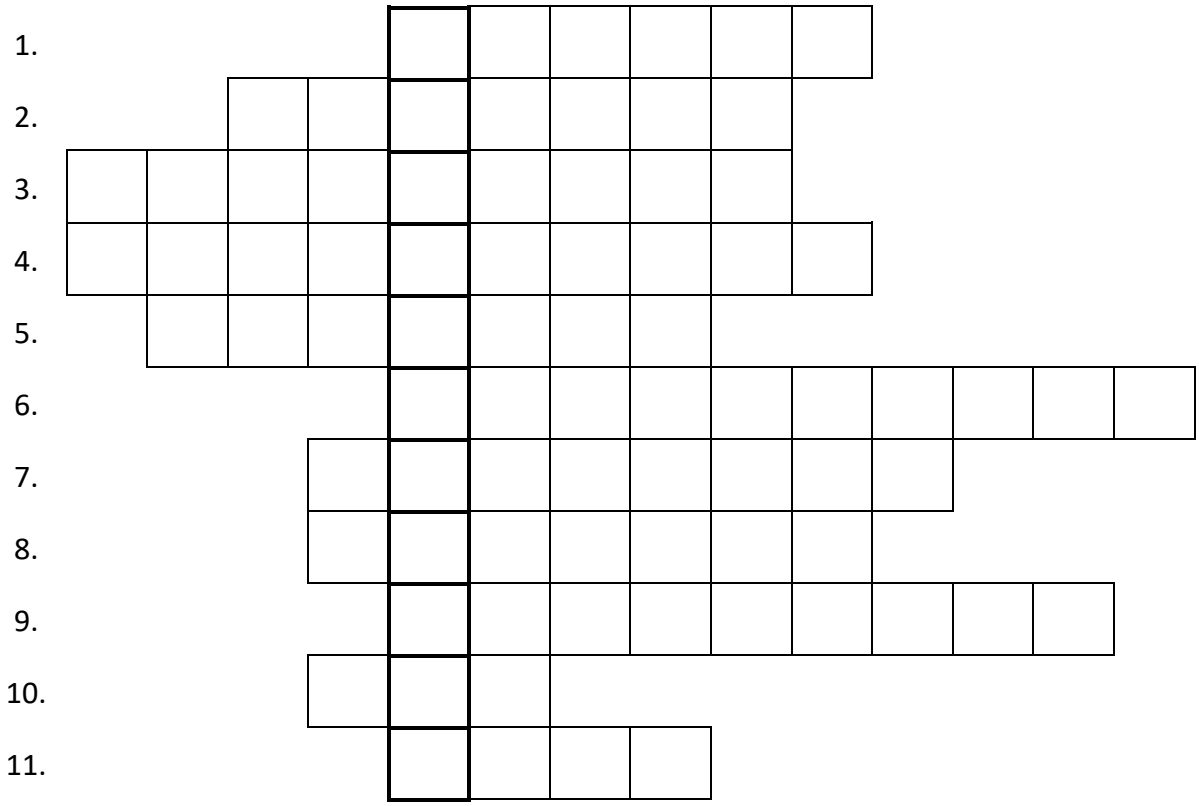
7. Jezioro …… w ciągu kilkudziesięciu lat dzielących te fotografie prawie pięciokrotnie zmniejszyło swoją powierzchnię.

8. Państwem, którego oficjalną flagę narodową widzicie na ilustracji jest …… .

9. …… - to kraj, którego symbolami mogą być prezentowane zdjęcie i dziecięca grafika.

10. Nocne zdjęcie satelitarne przedstawia deltę rzeki …… .

11. Polski inżynier Ernest Malinowski zasłynął jako projektant i budowniczy linii kolejowej przez góry ……, poprowadzonej w drugiej połowie XIX wieku.

3. Dopasuj do każdego z wymienionych problemów demograficznych po dwie przyczyny oraz dwa skutki.

A. Eksplozja demograficzna; B. Starzenie społeczeństw; C. Migracje.

Przyczyny oraz skutki tych zjawisk wybierz spośród poniższego zestawienia: (0-6)

(uwaga: każdą informację umieść tylko w jednym miejscu).

1. Klęski żywiołowe i katastrofy o charakterze ekologicznym.

2. Zmniejszenie liczby zgonów na skutek rozwoju medycyny.

3. Zwiększenie wydatków ponoszonych na ochronę zdrowia ludności.

4. Odmłodzenie struktury wiekowej społeczeństwa na skutek utrzymywania się wysokiego przyrostu naturalnego.

5. Duży odsetek kobiet w wieku rozrodczym i zakładanie rodzin we wczesnym wieku.

6. Niski współczynnik dzietności wynikający z upowszechnienia się modelu rodziny z jednym dzieckiem lub bezdzietnej.

7. Powszechna akceptacja modelu rodziny wielodzietnej (względy kulturowe i religijne).

8. Rozpad rodzin spowodowany rozłąką z najbliższymi.

9. Wzrost zróżnicowania kulturowego społeczeństw.

10. Spowolnienie wzrostu gospodarczego na skutek zmniejszania się liczby ludności w wieku produkcyjnym.

11. Dyskryminacja osób lub całych grup ludności, na przykład ze względów etnicznych, religijnych lub politycznych.

12. Duży przyrost liczby ludności prowadzący do obniżenia dochodu narodowego (ubożenie społeczeństw).

4. Uzupełnij luki w tekście. (0-5)

Na zachodniej półkuli naszego globu leżą dwa kontynenty – Ameryka Północna i Ameryka Południowa. Umowna granica między nimi przebiega na Przesmyku … (1), przez który w latach 1881 – 1914 przekopano kanał, do dziś stanowiący ważny morski szlak żeglugowy.

Kontynenty amerykańskie cechuje południkowy układ głównych form rzeźby terenu. Wzdłuż zachodnich wybrzeży rozpościerają się potężne systemy górskie: … (2) w Ameryce Północnej oraz … (3) w Ameryce Południowej. Centralną część obu lądów zajmuje pas równin i nizin, natomiast na wschodzie występują stare góry i wyżyny.

Ameryka leży w zasięgu wszystkich stref klimatycznych, co wynika z dużej rozciągłości południkowej. Ważnym czynnikiem kształtującym klimat obu kontynentów są prądy morskie. Ich zachodnie wybrzeża znajdują się głównie pod wpływem … (4) prądów morskich, dlatego ilość opadów jest tam niewielka, co sprzyja powstawaniu pustyń. Wschodnie wybrzeża opływają … (5) prądy morskie, które przyczyniają się do zwiększenia sum opadów. *(określ termikę prądów morskich)*

Społeczeństwa obu Ameryk na skutek procesów historycznych należą do najbardziej zróżnicowanych na świecie pod względem etnicznym. Można tam spotkać ludność odmiany białej, żółtej i czarnej, a także przedstawicieli odmian mieszanych. Wśród tych ostatnich wyróżnić można mulatów, czyli potomków osób odmiany białej i czarnej, … (6) będących potomkami Indian i osób odmiany białej oraz … (7) – mieszańców odmiany czarnej i Indian.

W Ameryce Północnej największe skupiska ludności znajdują się na wybrzeżu Oceanu Atlantyckiego, w rejonie Wielkich Jezior oraz nad Pacyfikiem. Rozwinęły się tam wielkie aglomeracje, których miasta satelickie zazębiają się ze sobą. W ten sposób powstały wielkoprzestrzenne, policentryczne układy osadnicze, silnie zurbanizowane, powiązane funkcjonalnie i komunikacyjnie, nazywane … (8). Największe z nich, określane mianem BosWash, liczy około 50 mln mieszkańców.

Zbyt wielkie tempo urbanizacji może wywołać wiele negatywnych skutków. Dzieje się tak na przykład, gdy napływ ludności z obszarów wiejskich do miast jest zbyt duży i ludzie przybywający do nich nie mogą znaleźć pracy oraz godnych warunków życia. Osiedlają się wtedy głównie w dzielnicach nędzy nazywanych … (9).

W efekcie tych procesów na terenie Ameryki powstały wielomilionowe miasta, niektóre zamieszkane przez ponad 20 milionów ludzi. Pod względem liczby ludności największym miastem Ameryki Północnej jest Meksyk, a Ameryki Południowej … (10).

5. Oceń prawdziwość informacji dotyczących regionów polarnych Ziemi, wpisując odpowiednio wyraz FAŁSZ lub PRAWDA. (0-5)

A. Obszary położone wokół bieguna północnego nazywamy Antarktyką. Obejmują one Ocean Arktyczny, leżące na nim wyspy oraz północne krańce Ameryki Północnej, Azji i Europy.

B. Na znacznej części obszarów położonych w zasięgu Arktyki i Antarktyki występuje zjawisko dni i nocy polarnych.

C. Antarktyda pokryta jest grubą warstwą lodu, ale w niektórych miejscach ponad lodową pokrywę wystają pojedyncze wzniesienia lub grzbiety górskie, nazywane nunatakami.

D. W 1959 roku w Waszyngtonie został podpisany Układ Antarktyczny, który reguluje zasady wykorzystywania terytorium tego kontynentu jedynie do celów pokojowych. Wśród państw członkowskich układu jest także Polska.

E. Badania naukowe na Antarktydzie trwają cały rok. Prowadzi je między innymi Polska Stacja Antarktyczna im. Henryka Arctowskiego położona nad Zatoką Admiralicji na Spitsbergenie, największej wyspie archipelagu Svalbard.

6. Wyszukaj w poniższych tekstach błędne fragmenty (wyrazy). Popraw błędy - skreśl je, a następnie zapisz w poprawnej formie. (0-5)

(uwaga: w każdym podpunkcie jest jeden błąd)

A. W styczniu 2025 r. Kalifornia, położona w centralnej części Stanów Zjednoczonych, zmagała się z jedną z najtragiczniejszych w historii katastrof. Pożary, które objęły znaczną część hrabstwa Los Angeles, spowodowały niewyobrażalne zniszczenia. Przyczyną tego żywiołu były ekstremalne warunki pogodowe, które od wielu miesięcy występowały w regionie. Długi okres suszy doprowadził do wyschnięcia zbiorników retencyjnych i rzek, a wysuszona roślinność stanowiła idealne paliwo dla rozprzestrzeniania się gwałtownych pożarów, podsycanych gorącym, suchym wiatrem.

B. Islandia leży na styku dwóch płyt kontynentalnych: euroazjatyckiej i grenlandzkiej. Takie położenie wyspy sprawia, że jest ona jednym z najbardziej aktywnych terenów wulkanicznych w Europie. W ostatnich latach najwięcej erupcji było w pobliżu miasta Grindavik na Półwyspie Reykjanes. Nie były one wielkim zaskoczeniem dla mieszkańców, którzy są przygotowani do obrony lokalnej infrastruktury przed skutkami aktywności wulkanicznej. Większość Islandczyków nie odczuła zmian w codziennym życiu.

C. W ostatnich latach wielu naukowców niepokoi problem globalnego ocieplenia na Ziemi. Na półkuli północnej skutki tego procesu obserwujemy w postaci łagodnych zim i słonecznej, upalnej pogody latem, albo wyjątkowo śnieżnych i mroźnych zim oraz gwałtownych, katastrofalnych zjawisk pogodowych. Główną przyczyną tych zmian jest działalność człowieka prowadząca do wzrostu emisji gazów cieplarnianych, takich jak: para wodna, metan i tlenek węgla.

D. Pustynnienie to proces prowadzący do powstania pustyń w miejscach, w których nie było ich w czasach historycznych. Obszary szczególnie narażone na ten proces znajdują się na obrzeżach obecnych pustyń. Przyczyny pustynnienia to zmiany klimatu i erozja gleb. Przykładem działań zapobiegających temu zjawisku jest tworzenie w strefie Sahelu, leżącego na skraju Pustyni Namib, zielonego muru, polegające na obsadzaniu drzewami i krzewami pasa ziemi o szerokości kilkunastu kilometrów i długości około 8 tys. km.

E. W związku z postępującymi zmianami klimatycznymi w różnych rejonach Ziemi często występują gwałtowne zjawiska pogodowe, takie jak trąby powietrzne, huragany czy powodzie. We wrześniu 2024 roku na południu naszego kraju miały miejsce nawalne opady deszczu, które zwłaszcza na terenach górskich spowodowały tragiczne powodzie. Głównym sposobem ochrony przed skutkami tych zjawisk jest wznoszenie budowli technicznych, między innymi suchych zbiorników przeciwpowodziowych. Taki właśnie oddany do użytku w 2020 roku zbiornik Racibórz Dolny, położony w dolinie Nysy Kłodzkiej, uratował przed zalaniem wiele miast, między innymi Opole i Wrocław.

7. Uzupełnij podane informacje, wpisując w lukach nazwy państw. (0-5)

A. Konflikt o nazwę kraju pomiędzy …… a pretendującą do pełnego członkostwa w Unii Europejskiej Macedonią zakończyło w 2019 roku podpisanie porozumienia zmieniającego nazwę tego państwa na Macedonia Północna.

B. W 2022 roku Rosja zerwała negocjacje pokojowe, które miały zakończyć spór z …… o Wyspy Kurylskie, ciągnący się od zakończenia II wojny światowej.

C. Zbrojny konflikt na Bliskim Wschodzie, trwający od października 2023 roku, objął w różnym stopniu swoim zasięgiem terytoria nie tylko Izraela, Strefy Gazy i Zachodniego Brzegu, ale także innych państw tego regionu, między innymi …… i …… .

D. Od 1 stycznia 2025 r. do strefy Schengen włączone zostały w pełni dwa kolejne państwa: …… oraz …… .

E. Zgodnie z harmonogramem prezydencję w Radzie Unii Europejskiej w pierwszym półroczu 2025 roku sprawuje …….

8. Wykonaj poniższe polecenia dotyczące dwunastu miast wojewódzkich, które należą do Unii Metropolii Polskich (UMP). (0-8)

- Rozpoznaj te miasta na mapce *(opisane liczbami 1-12)* **i wpisz ich nazwy w karcie odpowiedzi.**

- Przyporządkuj do każdej z poniższych informacji nazwę jednego z rozpoznanych miast.

A. Jedno z trzech miast UMP, w których znajduje się obiekt wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

B. W tym mieście ma swoją siedzibę najstarsza polska uczelnia.

C. Stolica województwa, na obszarze którego znajduje się najstarszy w Polsce park narodowy.

D. Miasto położone na dziale wodnym między dorzeczami Wisły i Odry, w pasie nizin środkowopolskich.

E. Główne miasto wchodzące w skład największej polskiej aglomeracji policentrycznej (konurbacji).

F. Najniżej położone z miast UMP, otoczone przez trzy puszcze: Wkrzańską, Goleniowską oraz Bukową.

G. Rzeka, która przepływa przez to miasto, jest najdłuższym w Polsce dopływem jednej z rzek głównych.

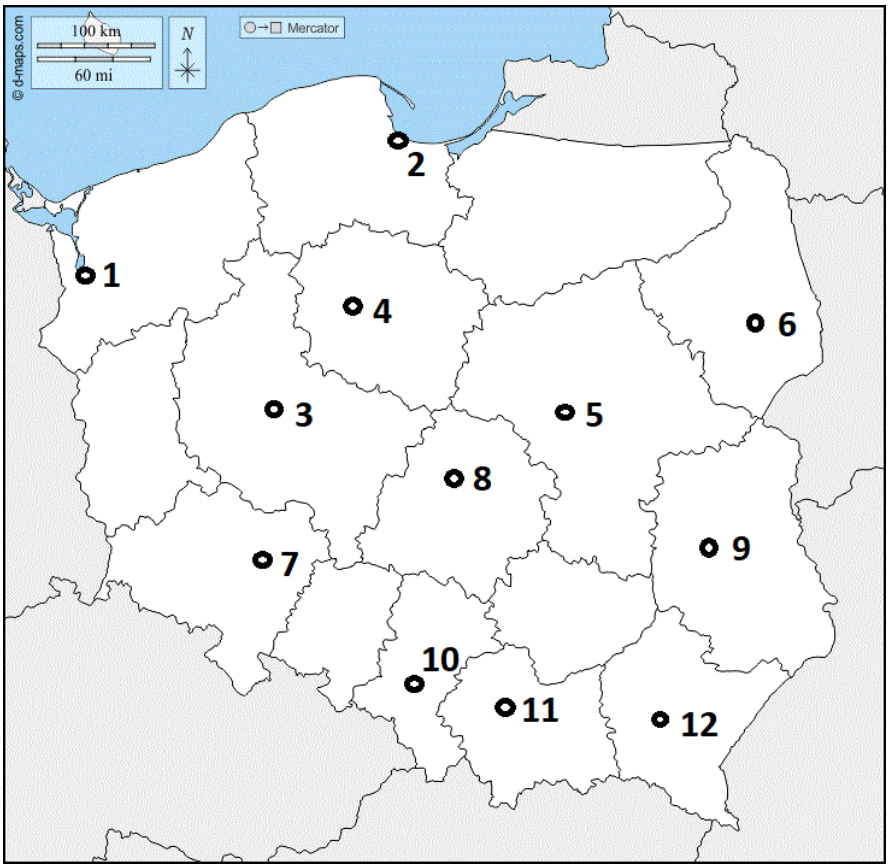
H. Miasto jest stolicą województwa, na którego obszarze znajdują się jedne z największych na terenie Polski zasobów ropy naftowej i gazu ziemnego.

I. Miasto położone w pasie wyżyn, nad Bystrzycą – lewobrzeżnym dopływem Wieprza.

J. Na obszarze aglomeracji tego miasta zlokalizowane są dwa spośród dziewięciu polskich cywilnych portów lotniczych.

K. Przez zachodnią część miasta przepływa jeden z najważniejszych w Polsce śródlądowych kanałów żeglownych.

L. Jedno z miast aglomeracji określanej mianem Trójmiasta.

9. Poniższe zadania dotyczące województwa dolnośląskiego wykonaj na mapce zamieszczonej w karcie odpowiedzi. (0-6)

A. Wpisz we właściwych miejscach nazwy województw graniczących z województwem dolnośląskim.

B. Zlokalizuj i wpisz na mapce w odpowiednich miejscach cyfry oznaczające wybrane krainy geograficzne:

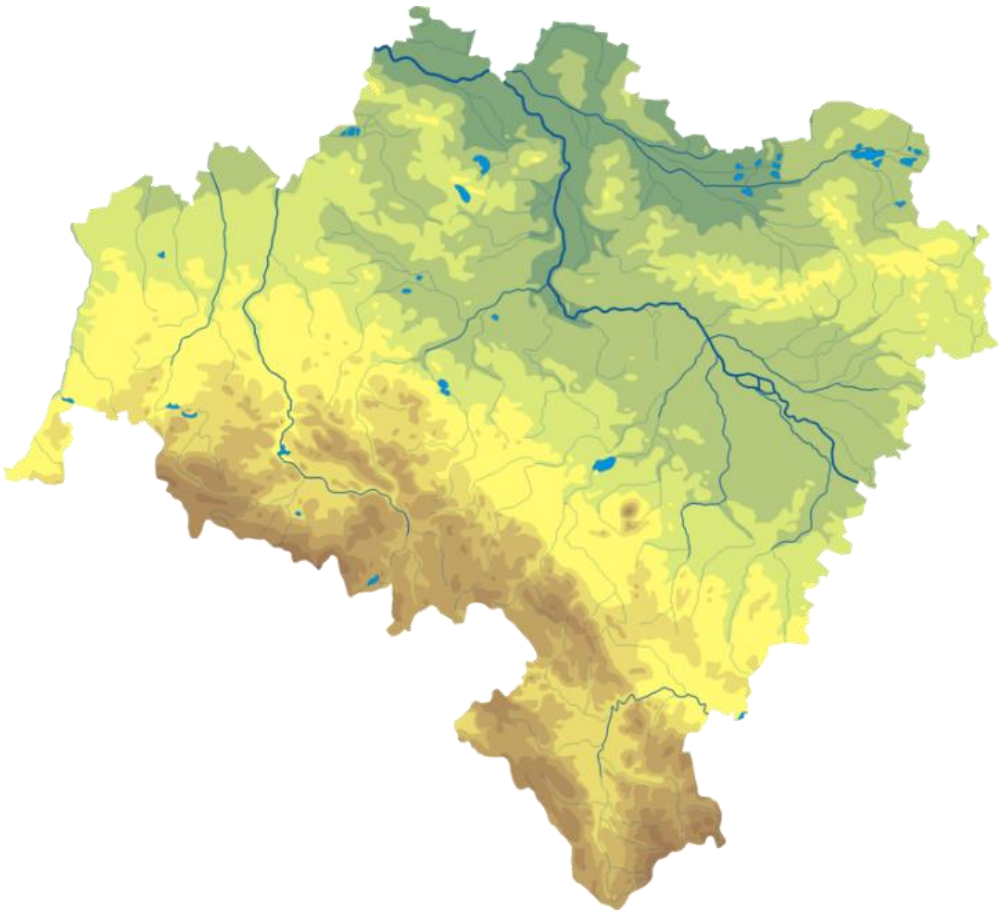
1 – Karkonosze; **2** – Kotlina Kłodzka; **3** – Kotlina Milicka; **4** – Równina Wrocławska.

C. Zaznacz wyraźną linią przebieg ciągu wzgórz moreny czołowej spiętrzonej u czoła lodowca w okresie tzw. stadiału Warty zlodowacenia środkowopolskiego.

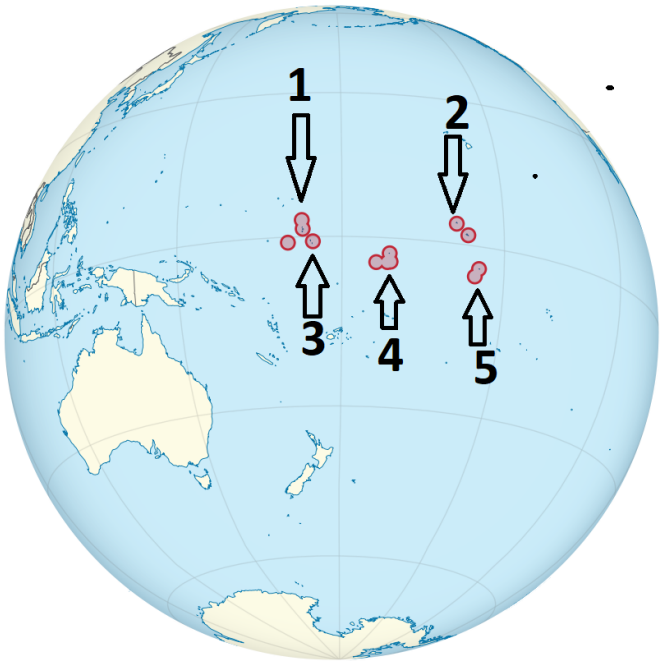
D. Otocz kółkiem na mapce i wpisz nazwę najwyższego masywu górskiego na Przedgórzu Sudeckim.

E. Podpisz na mapce we właściwych miejscach nazwy dwóch prawych dopływów Odry.

F. Zaznacz na mapce rejony eksploatacji: - węgla brunatnego (wpisz **X**); - rud miedzi (wpisz **Cu**).

KOD _____

A

B

C

Załącznik nr 1

[Źródła ilustracji wykorzystanych w arkuszu zadań: Wikipedia, geografia24.eu, d-maps.com, WorldAtlas.com, zpe.gov.pl, images.nasa.gov, bazgroszyt.pl, ciekawostkihistoryczne.pl]

KOD _____

1

2

3

4

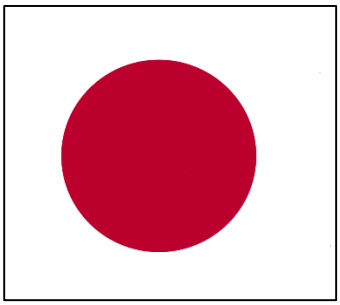
5

6

7

8

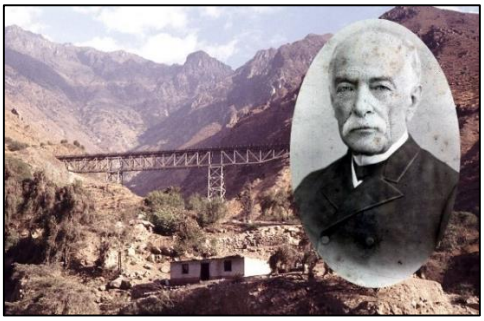
9a

9b

10

11

Załącznik nr 2